

Verslag deskundigengroep dierziekten n.a.v. de vondst van vossen die besmet zijn met aviaire influenza type H5 op 21 mei 2021

Aanwezig (online): Arjan Stegeman (voorzitter), Roy Slaterus, Sjaak de Wit, Nancy Beerens, Mart de Jong, Erik van Geloof (schriftelijk), Francisca Velkers, Ron Fouchier, Herman Egberink, Andrea Gröne, Annemarie Bouma (secretariaat), Roxani Rijneveld (secretariaat)

Vragen over vogelgriep in vossen

1. Hoe duidt u de vondst van AI virus type H5 in monsters van de vossen? Wat is volgens u de meest waarschijnlijke route van besmetting?

Op twee plekken in Groningen zijn vossen gevonden met neurologische verschijnselen (speekselen, trillen en desoriëntatie). De twee vindplaatsen bevinden zich op 18 km van elkaar. De vossen werden onderzocht op hondsdolheid (rabiës) en de test hiervoor was negatief. Uit hersenweefsel van de vossen van de eerste locatie kon vogelgriepvirus H5N1 aangetoond worden. Er werden grote hoeveelheden virus aangetroffen. De vos van de tweede locatie werd negatief getest voor vogelgriep.

In Groningen werden onlangs nog dode wilde vogels (met name brandganzen en roofvogels) gevonden die positief testten op H5N1. Het lijkt aannemelijk dat de vossen besmet geraakt zijn door het eten van dergelijke kadavers, zoals dit ook wordt gezien bij roofvogels en andere aaseters zoals meeuwen en kraaiachtigen. Door medewerkers van de wildopvang, die de melding deed, is ook gezien dat er vossen van een karkas van een brandgans aan het eten waren. Zieke en dode vogels zijn een gemakkelijke prooi voor vossen. Het is niet helemaal duidelijk waar de vossen de infectie precies hebben opgelopen. De gemiddelde actieradius van volwassen vossen binnen één nacht is 5-20 km, maar individuen kunnen ook veel grotere afstanden afleggen binnen één nacht of over meerdere dagen. Zieke vossen met neurologische verschijnselen zullen zich waarschijnlijk niet ver verplaatsen.

H5N1 besmettingen bij vossen zijn in andere delen van de wereld vaker voorgekomen en recent ook in Engeland. Vossen lijken snel verschijnselen te ontwikkelen na besmetting. Binnen een paar dagen zit de infectie in de luchtwegen en waarschijnlijk ook in de hersenen. In een experimentele studie met vossen, die via de luchtwegen of via het eten van besmette karkassen geïnfecteerd werden met H5N1, werden echter geen neurologische symptomen gezien, alleen enige koorts. Deze infectie was echter met een andere virus clade en met gezonde vossen in een proefdierstelling.

2. Wat is het risico voor verspreiding onder vossen of verspreiding van vossen naar andere diersoorten?

Verspreiding tussen vossen in een nest of groep is heel waarschijnlijk. Dieren die samen slapen, elkaar verzorgen of samen eten en drinken zullen elkaar gemakkelijk infecteren. Vossen leven doorgaans echter niet in grote groepen, wel in familieverband. Alhoewel niet duidelijk is hoeveel contact er precies is tussen groepen (families), is uitgebreide verspreiding van H5N1 onder vossen onwaarschijnlijk. Naast vossen zouden ook andere carnivoren besmet kunnen worden door het eten van kadavers, zoals bv. aangetoond voor H5N1 in Duitsland bij steenmarters. Ook is eerder gezien dat o.a. zeehonden en knaagdieren (zoals ratten/muizen) besmet kunnen raken. De kans dat een andere in het wild levende diersoort wordt besmet door het eten van bijvoorbeeld besmette brandgazen wordt veel groter geacht dan dat een andere wilde diersoort door een vos geïnfecteerd wordt. De deskundigen verwachten ook dat honden en katten gevoelig kunnen zijn voor dit H5N1 virus.

3. Welke aanvullende maatregelen kunnen worden genomen om besmetting van andere diersoorten (wild en gehouden) dan vogels met vogelgriep te voorkomen?

Besmette dode vogels zullen de grootste bron van infectie van andere dieren zijn. Het is zinvol om dode vogels, waar mogelijk, op te ruimen. Het is aan te raden om honden aangelijnd te

houden in gebieden waar verhoogde aantallen dode en/of besmette wilde watervogels gevonden worden.

Omdat niet bekend is welke diersoorten (zoogdieren) precies gevoelig zijn voor dit virus en hoe vaak een eventuele infectie optreedt, zou overwogen kunnen worden om verschillende diersoorten, met name zeehonden, marterachtigen, knaagdieren en vossen te monitoren op antistoffen tegen H5, om daar meer inzicht in te krijgen. Dit kan mogelijk op monsters worden uitgevoerd van eerdere of aankomende inzendingen naar DWHC of WBVR voor monitoring naar andere ziektes of via jagers, ongediertebestrijders/muskusrattenvangers en wildopvang/zeehondenopvangcentra worden uitgevoerd. Mensen die in aanraking komen met, van vogelgriep, verdachte dieren moet goede hygiëne betrachten om te voorkomen dat zij het virus via personen, materialen en kleding, indirect verspreiden.

Vragen over vogelgriep in vogels

4. Hoe groot acht u op dit moment, vergeleken met de situatie op 29 april 2021, de kans dat een Nederlands pluimveebedrijf wordt besmet met HPAI vanuit wilde vogels of door een ander pluimveebedrijf?

De laatste keer dat er bij WBVR dode vogels gemeld werden positief op H5N1 was 13 mei. De vondsten van mei zijn gedaan aan de kust Groningen en Friesland. Voornamelijk worden brandganzen en roofvogels gevonden. Alle monsters waren positief op AI virus type H5N1. HPAI H5N8 virus is sinds april niet meer gevonden in Nederland.

Deze vogelgriep epidemie is anders dan voorafgaande omdat het virus nu vooral circuleert in brandganzen. Een groot deel van de brandganzen broeden in het arctisch gebied, zij trekken pas laat in het voorjaar (rond half mei) naar de broedgebieden, in tegenstelling tot bijvoorbeeld smienten en kolganzen die ruim een maand eerder wegtrekken uit Nederland. De aantallen brandganzen zullen de komende tijd wel verder afnemen (in de afgelopen dagen zijn er al 1000-en uit Nederland vertrokken) en de hier broedende exemplaren zullen minder in zulke grote groepen verblijven dan hun arctische soortgenoten de afgelopen maanden deden. Ook het aantal dode vogels zal dus minder worden en diffuser verspreid zijn. Daarnaast blijft er ook een aantal ganzensoorten broeden in Nederland. Ganzenfamilies vormen al snel groepen. Met de komst van de jongen neemt in de lokale broedpopulatie het aantal gevoelige dieren sterk toe. Als het virus in zo'n broedpopulatie binnenkomt kan dat leiden tot een sterke toename van geïnfecteerde vogels. Naast ganzen zijn meeuwen relevant, omdat jongen in meeuwenkolonies in hoge dichtheden bij elkaar zitten. Bij laagpathogeen virus is bekend dat spreiding met name optreedt als de jongen opgroeien en in de ruiperiode. Datzelfde is ook bekend van hoogpathogene vogelgriep in de broedgebieden in Siberië. Door afname van de populatie brandganzen enerzijds en de jonge aanwas van in Nederland broedende populaties anderzijds is moeilijk in te schatten in hoeverre het virus in Nederland blijft circuleren. Daarbij komt dat niet alleen de vogels nu broeden maar ook zoogdieren zoals zeehonden de komende tijd jongen krijgen. Zeehonden zijn ook gevoelig voor infecties met AI virus.

5. Verwacht u dat die kans varieert tussen regio's in Nederland? Zo ja, kunt u de insleepkans per regio schatten?

De meldingen komen nu vooral nog uit de provincies Groningen en Friesland. De in het noorden van Rusland broedende brandganzen en rotganzen zijn voornamelijk daar geconcentreerd voor ze Nederland verlaten. Ook op de Waddeneilanden worden nog dode vogels gevonden. Het risico van besmettingen wordt in Groningen, Friesland en op de Waddeneilanden nog steeds hoog geschat. In de rest van Nederland wordt het risico matig tot hoog geschat. Weliswaar is daar al enige tijd geen virus meer aangetoond in dode vogels, maar de aanwezigheid van het virus in Noord-Nederland, de onzekerheid over of het virus in de vogels die in Nederland broeden aanwezig blijft en in hoeverre de aanwas van jonge dieren vervolgens tot amplificatie en verdere verspreiding zal leiden, is de reden van deze inschatting.

Met klem willen de deskundigen benadrukken dat het belangrijk is om alert te blijven op de kans dat pluimvee via andere bronnen besmet raakt, zoals bijvoorbeeld door menselijke activiteiten en contact met pluimvee in andere lidstaten. In Polen raken nog steeds veel bedrijven besmet.

N.B. Na de bijeenkomst van de deskundigen waarbij deze analyse tot stand kwam, werd op 21 mei in Nederland nog H5N8-virus aangetoond op een bedrijf met kalkoenen in Weert. Deze vondst is niet meegenomen bij de beantwoording van de vragen en de inschatting van het risico.